

F15-jaktflottiljen som blev attackförband

Flottiljingenjören flygdirektör J. Lindberg

Nästa år kan F 15 se tillbaka på en 20-årig tillvaro. Det var den 2 juli 1945, som en liten skara underofficerare och officerare med dåvarande överstelöjtnanten Gösta Seth i spetsen intog den av efterkrigstid och depression märkta staden Söderhamn. På ett av stadshotellets skriv- och lärum konstituerades högtidligen Kungl. Hälsinge Flygflottilj och t. f. flottiljchefen betonade vikten av det historiska ögonblicket. Söderhamn hade blivit garnisonsstad. Den lilla sydnorrländska hamnstaden, som fick sina stadsprivilegier av konung Gustav II Adolf 1620 hade redan vid denna tidpunkt en vapenfabrik som försåg guldkonungen från Norden med nödiga musköter under bl.a. 30-åriga kriget.

Söderhamnsbygden blev åter militärort, vilket man förut hade varit tills Hälsinge regemente för cirka 35 år sedan flyttade från Mohed till Gävle. Hälsing-

land och speciellt Söderhamn hade kämpat hårt med bl.a. Umeå för att få flottiljen, och man hoppades att detta skulle åstadkomma en vändpunkt i det dödläge, vari staden hamnat.

Flygfältsarbetena sattes igång 1942 vid Östansjö cirka 3,5 km sydväst om Söderhamn. Under början av år 1943 påbörjades även byggnadsarbetena. Eftersom flygfältet och byggnaderna i anslutning därav inte var färdiga i början av 1945 fick ett par våningar i en fastighet användas till expeditiionslokaler, förråd m.m. Flygtjänsten bedrevs första tiden på Moheds flygfält ett par mil västerut (Hälsinge regementes övningsplats). Första flygplan var två skolflygplan av typ Sk 12, som med sitt blyga motorbuller gjorde hälsingarna uppmärksamma på vad som hänt.

Den första värnpliktskontingenten utgjordes av 19 man. Dessa ryckte in den 15 juli och som förläggningsslokaler hyrdes utrymmen i dåvarande Skandinaviska bankens hus.

I oktober 1945 var arbetena så långt gångna ute i Östansjö att utflyttning av expeditioner och annan verksamhet kunde göras. I och med detta var det så att säga slut på idyllen och nu gick allting slag i slag. Personal anställdes i takt med att materiel anlände och arbetsuppgifterna ökade. På Svenska Flaggans dag den 6 juni 1946 kunde örlogsflaggan för första gången hissas på flaggstängen framför kanslihuset.

De första krigsflygplanen (typ J21) tillfördes flottiljen under 1946, och leveransen fortsattes och slutfördes under 1947. Före och under den tiden hade såväl flygande personal som markpersonal genomgått utbildning vid olika förband. Denna personal användes sedan som lärare och instruktörer vid utbild-

Överste
Olof
Knutsson

ningen av flottiljens övriga personal. Under vintern 1946 skedde utbildning av markpersonal från bl.a. F 6 och F 12 i flygförvaltningens regi. Som lärare och instruktörer tjänstgjorde personal från F 15, flygförvaltningen, Saab och SFA. Samtidigt tjänstgjorde flygande personal från F 12 för inflygning på flygplanstypen.

Sista delen av år 1946 hade de olika avdelningarna färdigställts och försetts med kompletterande utrustning. Personal hade anställts och allt gick mer och mer in i fasta former. Personalstyrkan utökades och behovet av lägenheter var vid 1947 års utgång cirka 100.

Den 19 mars 1949 skänkte Söderhamns stad en fana, som under högtidliga former överlämnades av stadsfullmäktiges ordförande. Under september hade soldathemmet tillkommit bl.a. med bidrag från kringliggande bygd. Det har sedermera ändrats och tillbyggt.

Den tekniska utvecklingen gick oerhört fort. Det första jetplanet landade på fältet i augusti 1946. På våren 1952 började flottiljens J21 bytas ut mot J28 B Vampire och våren 1953 var alla tre divisionerna utrustade med fpl. 28. Man hade under 1948 och 1949 anlagt landningsbanor på flottiljen och flygverksamheten kunde bedrivas utan större hinder. När de första tvåsitsiga Vampire (J28 C) inköptes 1953 fick F 15 i uppdrag att hämta dessa i England. Hämtningen utfördes av löjtnant Carlander.

År 1956 var det klart för att byta flygplanstyp igen. F 15 utrustades med fpl. J29 F. Av dessa såldes sedermera ett antal till Österrikes flygvapen. I samband med detta utbildades vid F 15 både flygande personal och markpersonal från Österrike. Utbildningen sköttes av personal från F 15 och Saab. Vid nedflygningen åtföljdes flygplanen av personal som upplevde några oförglömliga dagar i Österrike. Nedflygningen leddes av major Erik Nygren, som sedan tillsammans med några instruktörer stannade några månader för att organisera verksamheten.

Första Lansarna till F15 12 aug. 1960. Major Nygren lämnar av till överste Knutsson efter flygning från F14

År 1960 avgick överste Seth med pension och efterträddes av överste Olof Knutsson, som närmast kom från F 14.

Samtidigt omorganiserades flottiljen från jakt till attack. En ny tid började med andra uppgifter, mer personal och större flygplan. Det gällde nu att bildligt talat klämma in en attackflottilj i en jaktdito, redan den i minsta laget.

Attackflygplanet A32, som 1960 och 1961 tillfördes flj, överlämnades från F 14. Även personal tillfördes från F 14 och en del F 15 personal överfördes till andra förband.

De första åren blev litet besvärliga, bl.a. beroende på att fpl krävde mycket större utrymmen i verkstäder och hangarer. Det har emellertid efter hand ändrats och byggts om. En ny modern hangar har tillkommit och fler ny- och tillbyggnader är planerade. Mycket ny utrustning har tillförts flottiljen och inera personal har anställts.

Som idrottsflottilj har F 15 kunnat hävda sig bra i konkurrens med flygvapnets övriga förband. Vinteridrotten intar av naturliga skäl en dominerande plats, men även andra grenar, bl. a. skytte, har många framstående utövare bland personalen. Flottiljen och Söderhamns idrottsförening stod för värdskapet vid SM på skidor år 1951. Skidstadion var belägen inom flottiljområdet och enligt en samstämmig presseexpertis skiljde sig arrangörerna ined heder från uppdraget.

De värnpliktiga vid flj kommer från Hälsingland, Gästrikland och Dalarna. För deras trivsel finns ett soldathem, i dagligt tal kallat "Fritidsgården". Det är "Stiftelsen Kungl. Hälsinge flygflottilj Soldathem" som står för verksamheten, och Fritidsgården är en mycket populär tillflyktsort för de värnpliktiga flygsoldaterna. Här får de tillfälle att läsa tidningar hemifrån, se TV och förströ sig på allehanda sätt. Kaffe, läskedrycker, bröd m.m. tillhandahålls till självkostnadspris. Underhållning av skilda slag arrangeras varje månad.

Flygverksamheten är livlig på fältet. Det är inte bara flottiljens egna flygningar som försiggår, utan även många gäster kommer på visit. Delvis beror detta naturligtvis på flottiljens läge som en naturlig anhalt för bl. a. tankning, men i stor utsträckning inverkar den gynnsamma väderleken. Man säger att F 15 har sällsynt gott flygväder och varför det är så sammanhänger med följande fakta.

De väderleksfenomen, som främst inverkar på flygvädret, är dimma (låga stratus) samt nederhörd i form av snö.

Dimma (och stratus) har oftast advektiv karaktär, d.v.s. bildas då fuktig luft förs in över ett kallare underlag och avkyls, ett förhållande som förekommer i Söderhamnsområdet på hösten, då vattnet i Bottenhavet ännu är

varmt, men markytan avkyls kraftigt genom strålning (särskilt nattetid, då strålningsunderskottet blir stort). Det motsatta förhållandet kan inträffa under våren, då dimma bildas ute till havs och sedan av vinden förs in över land och omöjliggör start och landning.

Snö förekommer oftast vid ostliga vindar i samband med frontlågtryck, som söder- eller sydvästifrån vandrar mot södra Finland, varvid den inströmmande luftens fuktighet blir hög och därigenom nederhörd riklig samt med kraftigt försämring av flygsikten som följd.

Båda dessa fenomen förutsätter vind från någon östlig riktning, vilket endast förekommer under ett fåtal dagar om året.

Norinlåt strömmar luften från väst-nordväst in över Söderhamnsområdet, luft som genom passage av fjällkedjan tvingas avge större delen av sitt vatteninnehåll där, i form av nederbörd och sedan värmas upp, då den sjunker öster om fjällen, varigenom de för nederbörd och låga moln gynnsamma faktorerna oftast elimineras.

Det geografiska läget på läsidan av fjällkedjan samt närheten till hav, som ofta bidrar till en cirkulation, som förhindrar molnbildning och nederbörd, är den yttersta orsaken till det "goda flygvädret".

Flottiljen har ett mycket naturskönt läge inhäddad i lummig grönska. Personalen, som till största delen bor i Söderhamn, har kort väg till hemmet. Med cykel åker man ut till flottiljen på 15–20 minuter. Trots det korta avståndet till staden störs invånarna där ej av

Överste Gösta Seth

32:ans rytande vid start, beroende på att startbanan har en sådan riktning, att tätbebyggelsen ligger utanför bullermtan.

För den sport- och friluftintresserade finns rika tillfällen i omgivningarna. På vintern finns rikligt med bra skidterräng. På sommaren finns en underbar skärgård för den som vill segla, fiska och bada. Ett uppskattat nöje är att på försommaren beskåda förekommande orrspele på flottiljens startbanor. Runt om staden finns tillfällen till fiske i tjärnar och bäckar, och den jaktintresserade saknar inte villebråd. Speciellt finns det rikligt med älg om vilket tidningarnas notiser om kollision mellan bil och älg kan berätta.

□

Soldathemmet